NA 100 JAAR.
BRANDEN IN PARAMARIBO

DOOR

C. K. KESLER

Het was nog niet zoo heel lang geleden, niet meer dan $\frac{1}{8}$ eeuw, dat een groot deel der stad Paramaribo door brand verwoest werd. Dat was in 1821, toen op 21 Januari door onvoorzichtigheid brand ontstond in een huis vlak bij den hoek van het Plein. Het vuur plantte zich met ontzettende snelheid voort en verwoestte het voornaamste gedeelte der stad o.a. een belangrijke hoeveelheid huizen langs den Waterkant. De aangerichte schade wordt begroot op f 16.000.000 en velen werden er door tot den bedelstaf gebracht. Een in het Moederland te hunnen behoeve gehouden collecte bracht f 107.745, 65 op. Dit bedrag werd overgemaakt aan den wd. Gouverneur-Generaal Mr. C. R. Vaillant, die in een Publicatie van 1 Juni 1821 bekend maakte, dat de Commissie voor de noodlijdenden te Paramaribo een som van f 30.000 dadelijk te zijner beschikking gesteld had. Koning Willem I had een aanzienlijke som geschonken en den wd. Gouverneur-Generaal werd verzocht, voor de verdeeling der giften in Paramaribo te willen zorgdragen. Daarom werden belanghebbenden opgeroepen zich aan te melden onder opgave van:

1. Hun naam en betrekkingen.
2. Hun staat vóór den brand.
3. Hun verlies door den brand.
4. Hun omstandigheden na den brand.
5. De namen van notabele ingezetenen als getuigen.

Langzamerhand was de stad, op weg zich te herstellen van de geleden schade, toen op 3 Sept. 1832 's avonds ongeveer 10.30 opnieuw een geweldige brand uitbrak. Aanvankelijk dacht men eveneens aan een ongeluk, maar later bleek het, dat er opzet in het spel geweest was.

Het was een gelukkige omstandigheid, dat de ondervinding, in

1. Brand te Paramaribo 21 Januari 1821
Het Gouvts.plein bij het begin van den brand.

2. Het plein en de waterkant na den brand van 21 Januari 1821.

De drie veroordeelden na den brand van 1832
naar teekening van Teenstra.

1821 opgedaan, aanleiding gegeven had tot het geven van voor dien tijd vrij doeltreffende voorschriften van overheidswege in geval van brand. Bij Publ. van 1827 No. 3 werd onder het bewind van den Gouverneur A. de Veer een nieuw Reglement op het Brandwezen uitgevaardigd, waarbij dat van 1778 belangrijk gewijzigd en uitgebreid werd. De Opperdirectie van de Brandweer werd krachtens dit Reglement in handen van den Kommandant en Chef der Schutterij gelegd. Onder zijn bevelen kreeg deze een Opperbrandmeester, aan wien de Onderbrandmeester en de Adjunct bij het Brandwezen ondergeschikt waren. Iedere spuit stond onder bevel van een Brandmeester. Mankeeren in geval van brand zou gestraft worden voor de eerste maal met f 10.— boete, voor de tweede maal met f 20.— en voor de derde maal met f 30.— en bovendien met drie dagen provoost.

Iedere ingezetene was verplicht in geval van brand een slaaf, voorzien van een penning van vastgesteld model ter beschikking der brandweer te stellen en voor zijn huis een brandende lantaren te zetten. Verder moesten bij iedere woning aanwezig zijn twee emmers en twee handspuiten.

Zoodra een brand gemeld was, werd in het fort Zeelandia een schot gelost en daarna alarm geslagen door den tamboer van de hoofdwacht, welk signaal door de andere tamboers in de stad zou worden overgenomen. Schippers van op de rivier liggende schepen waren verplicht bij dit alarm onmiddellijk de helft hunner bemanning onder bevel van een der stuurlieden aan wal te zenden, ten einde bij het blusschen behulpzaam te zijn. Verder was ieder verplicht zijn slaven thuis te houden en werd voor de eerste spuit, die water gaf een premie van f 100.— beschikbaar gesteld.

In het zelfde jaar, waarin de groote brand plaats had, was reeds bij Publicatie No. 12 voorgeschreven, dat keukens en stookplaatsen van steen moesten zijn en gedekt worden met pannen, leien of andere onbrandbare materialen, terwijl zij afgezonderd van de overige gebouwen moesten staan. Vóór deze inrichtingen in gebruik genomen mochten worden, dienden zij onderzocht en goedgekeurd te zijn door de Commissarissen van de Gemeene Weide. Op overtredingen werd een boete van f 500.— gesteld, terwijl tevens afbraak van de niet-goedgekeurde stookplaatsen bevolen zou worden.

In 1828 werd bij Publicatie No. 19 de zorg voor het Brandwezen opgedragen aan het door den Commissaris-Generaal Johannes van den Bosch ingestelde Gemeentebestuur. Verder werd bij deze zelfde Publicatie voorgeschreven, dat een afzonderlijk corps van

negers voor brandblussching gevormd zou worden op 's Landsgrond Boniface.

Zoo was de inrichting van de brandweer, toen de bovengemelde brand, die jaren daarna nog in den volksmond voortleefde onder den naam van „Codjo branti” uitbrak. En evenals dat met den grooten brand van 1821 het geval was, werd deze ramp een hulpmiddel voor tijdrekening. In het laatst van de voorgaande en het begin van deze eeuw kon men in Suriname ouden van dagen, die omtrent hun leeftijd geen zekerheid hadden, nog wel hooren vermelden, dat zij tijdens den grooten brand, of bij „Codjo branti” zoo of zoo oud waren.

Beide rampen maakten een diepen indruk op de bevolking, vooral de laatste en deze niet het minst door de afschuwelijke rechtspleging, die erop volgde. Destijds was de stad Paramaribo belangrijk minder uitgebreid dan tegenwoordig. Zij strekte zich hoofdzakelijk uit tusschen de rivier en de tegenwoordige Wanicastraat en tusschen de Drambrandersgracht en de Sommelsdijcksche kreek.

Combé was nog weinig bebouwd en langs de Wanicastraat stonden voor het grootste gedeelte slechts aan de stadszijde huizen. Aan de overzijde bevond zich, van de Soldatenstraat afgerekend, rechts eerst de plaats, waar doodvonnissen werden voltrokken en verderop was aan beide zijden drassig weiland. Een gedeelte daarvan heette in den volksmond „Kauknie” daar de koeien tot de knieën in den moerassigen grond wegzonken. Niet ver van daar aan de overzijde van de Drambrandersgracht woonde een groep vrije negers; een gedeelte van het door hen bezette terrein „Frimangron” was bekend onder den naam van Böhm-knie.

Tusschen de gerechtsplaats en den weg naar Kwatta bevond zich een terrein, groot ongeveer 520 akkers ($\pm$ 223 H.A.), dat in de 18de eeuw (1723) door den Gouverneur Hendrik Temming aan den burgerkapitein Christofinius Casimirus Picornà was afgestaan. Het was in 1832 reeds geruimen tijd niet meer in cultuur en in den loop der jaren tot een ware wildernis geworden. In den volksmond was het bekend onder den naam van Picornobosch, terwijl het terrein, dat zich achter de gerechtsplaats, het z.g. Galgenveld uitstreekte, als de savana werd aangeduid.

Vaak diende het Picornobosch als schuilplaats aan weggelopen slaven, waar deze zich tijdelijk verborgen, tot zij middelen gevonden hadden, om zich in het binnenland bij vroegere wegloopers te voegen en zoo buiten het bereik van hun vroegere meesters te blijven.

Wegloopen was onder de slaven destijds aan de orde van den dag in het bijzonder onder de z.g. privé-slaven, die in de stad aan een of anderen particulieren meester of meesteres toebehoorden. In tegenstelling met hen werden de plantage-slaven niet als afzonderlijke objecten, maar als onderdeelen van de geheele slavenmacht der plantage beschouwd. De privéslaven hoorden uit gesprekken van hun meesters zoo nu en dan heel wat van, wat er in de groote wereld omging en in het bijzonder stelden zij belang in de gebeurtenissen in naburige koloniën, die zij naar de mate van hun bevattingsvermogen verwerkten. De invoering der slavenregisters in 1826 in Suriname en de afschaffing der slavernij in de Britsche koloniën in 1832 was niet aan hun aandacht ontgaan. Vrij zijn, als de blanken, met als gevolg de bevoegdheid te werken, zoolang de nood daartoe drong en niets uit te voeren, zoolang er nog voedsel genoeg in voorraad was, dat was het ideaal, dat velen stadsslaven voor den geest stond. Lang niet allen dachten er echter zoo over. Degenen die een niet te strengen meester hadden, zagen zeer goed in, dat de vrijheid alleen nog niet een toestand van „dolce far niente” zou te voorschijn roepen, dat ook dan de noodzakelijkheid van den arbeid zou blijven bestaan, en dat wie niet verkoos te werken, armoede en honger zou lijden. Voor wie daarvoor vooral oog hadden, was de vrijheid nu niet zoo buitengewoon begerlijk; had men een niet al te slechten meester, dan kreeg men ten minste alle dagen voldoende te eten. . . ! Volksliedjes uit dien tijd geven duidelijk uiting aan die zienswijze.

Maar goede meesters en vooral meesteressen waren betrekkelijk zeldzaam en slaven, die toebehoorden aan een vrijen neger of kleurling hadden soms een bijzonder hard lot. Vaak werden zij de stad, ook wel door de blanke meesters, ingezonden om lekkernijen en andere dingen rond te venten en wee hun, indien zij 's avonds niet het vastgestelde bedrag afdroegen. Tamarinderoeden waren dan het instrument om hen voor volgende dagen wat meer ijver of eerlijkheid in te scherpen.

Omstreeks de helft van het jaar 1832 hadden zich eenige van zulke wegloopers uit de stad in het Picornobosch verzameld. Een hunner was een oude zoutwaterneger, Tom of Tam genaamd, die in zijn jeugd uit Afrika aangevoerd, na een groot deel van zijn leven op de plantages gesleten te hebben, tenslotte het eigendom geworden was van eene mulattin Mary Rose Herbert. Bij hem voegden zich achtereenvolgens eenige jongere negers op wie een hunner, die onder den Afrikaanschen naam van Codjo bekend was en die ook wel Andries genoemd werd, een zeker overwicht uitoefende.

Deze wegloopers schijnen eenigszins fantastische plannen gehad te hebben. Uit de verhooren, nadat zij weer opgevangen waren, is op te maken, dat zij een soort van samenzwering gevormd hadden, waarbij zij zich verbonden, de stad in brand te steken, van de ontstane verwarring gebruik te maken, om zich wapenen en ammunitie te verschaffen en daarna de blanken te dooden of te verdrijven, waarna een neger-vrijstaat met Codjo als „granman” zou gevormd worden.

Dit fantastische plan kwam slechts tot een begin van uitvoering. Het bleef erbij, dat alleen verschillende malen poging en tot brandstichting gedaan werden, voorafgegaan of vergezeld door verschillende betrekkelijk weinig beteekenende diefstallen. Deze laatste beperkten zich gewoonlijk tot het rooven van kippen en ander gevogelte en van waschgoed, dat op de erven hing te drogen.

De brandstichtingen waren echter ernstiger. Codjo, een neger van ongeveer 30 jaar, die door zijn meester verhuurd was aan een vrije negerin M.M. Smith, bij de slaven bekend als Missie Peggy, was na een ontvangen kastijding wegens het vermissen van eenige centen weggelopen en had het voornemen opgevat wegens de voortdurende mishandelingen, die hij bij haar ondervond, wraak te nemen.

Dat kon het best geschieden door haar huis, het tweede in de Jodenbreestraat van den Waterkant af, in brand te steken. Het bleek echter al spoedig, dat aan dat plan moeilijkheden verbonden waren. Missie Peggy toch had een logement en een bakkerij en hield zich ook bezig met houthandel. In de bakkerij werd 's nachts doorgewerkt, terwijl ook in de werkplaatsen van den houthandel 's avonds laat ook vaak arbeiders werkzaam waren. Daarom besloot Codjo met zijn beide makkers brand te stichten in een huis in de nabijheid in de verwachting dat, als dit goed brandde de aangrenzende perceelen ook wel in vlammen zouden opgaan. Het uitgekozen gebouw had nog te meer aantrekkelijkheid, daar er een, goed van allerlei begeerlijke zaken voorziene, winkel in gevestigd was, die gedreven werd door Mozes Nunes Monsanto.

's Avonds van den 3en September, ongeveer 10 uur sloop Codjo daar binnen, terwijl de anderen op den uitkijk bleven staan. Met behulp van een tondeldoos stak hij wat houtspaanders en krullen, die hij meegebracht had, aan en wierp deze brandende op een ledikant, waarvan de gordijnen al spoedig vlam vatten. Toen zij zagen dat de brand gelukt was, maakten de brandstichters zich uit de voeten, terwijl zij tevens eenige zaken, die zij uit den winkel gestolen hadden, meenamen.

De brand breidde zich met een ontzettende snelheid uit. Een zoontje van den eigenaar, die niet thuis was, werd door een slavin gered, terwijl een jonge slaaf tevens uit het brandende perceel wist te komen. De vlammen sloegen weldra over naar de aangrenzende huizen; zoodat binnenkort vrijwel het heele complex woningen, begrensd door den Waterkant, de Jodenbreestraat, de Maagdenstraat en den Heiligenweg in vlammen stond. Aan blusschen was haast niet te denken door de omstandigheid, dat, zooals thans nog het geval is, de huizen haast zonder uitzondering van hout waren.

Door den brand werd ook de Luthersche kerk verwoest, die op de zelfde plaats stond, waar zij zich thans weder bevindt.

Daar werden, sedert bij den brand van 1821 het kerkgebouw der Hervormden in vlammen was opgegaan, ook de godsdienst-oefeningen dezer gemeente gehouden. Na 4 Sept. 1832 was dus voorloopig het eenige Protestantsche kerkgebouw, dat nog over was, dat der Moravische Broedergemeente, dat in 1828 ingewijd en eenige oogenblikken eveneens in groot gevaar was geweest, door de vlammen aangetast te worden. Het was als een gelukkige omstandigheid te beschouwen, dat een nieuw orgel, dat voor de kerk besteld was, nog niet was aangekomen. Dat bleef dus voor het nieuwe kerkgebouw gespaard; overigens werden de geheele kerk met de eraan grenzende woning van den predikant en het achter de kerk aan de zijde van de Maagdenstraat gelegen diaconiegebouw verwoest. Het geheel verbranden van dit kerkgebouw, was wel een bewijs van de heftigheid, waarmede de vlammen om zich heen grepen, want het was een der weinige gebouwen van baksteen, die zich in de stad bevonden. Het bestond sedert 1744; het orgel, dat zich erin bevond was een geschenk van Johann Frederik Knöffel, wiens naam nog thans door de Knuffelsgracht in herinnering gehouden wordt. Achter in de kerk was een marmeren gedenkteen ter gedachtenis aan een Engelsche koopman, William Leckie, die 24 jaar in Suriname gewoond had en daar in 1824 overleed.

Behalve de kerk, de pastorie, en een winkelhuis, dat aan de Ev. Luthersche Gemeente toebehoorde, benevens het bovenvermelde er achter gelegen diaconiehuis, waarin o.a. een slaven hospitaal gevestigd was, verbrandden verschillende huizen, die door voor-aanstaande personen in de kolonie bewoond werden, of die hun eigendom waren. Zoo verbrandde o.a. aan den Waterkant een huis dat aan den Gouverneur-Generaal Mr. E. L. Baron van Heeckeren toebehoorde en dat bewoond werd door Mr. P. Fiers Smeding,

die o.a. Lid van het Hof van Civiele en Crimineele Justitie en Commandant van de schutterij was. Het derde huis aan de linkerzijde van de Jodenbreestraat, gerekend van den Waterkant behoorde aan de erfgenamen van den Oud-Gouverneur J. J. F. de Friderici en werd bewoond door den Predikant der Ned. Hervormde Gemeente Ds. A. Roelofsz.

In het geheel verbrandden langs den Waterkant 15 huizen, waaronder de Luthersche kerk, langs den Heiligenweg 6 huizen (een werd om den verderen voortgang van het vuur te stuiten, omvergehaald) aan de Maagdenstraat 8 huizen (het Luth. diacóniehuis met slavenhospitaal, dat reeds door het vuur werd aangeast werd eveneens omvergehaald) aan de eene zijde van de Jodenbreestraat 4 en aan de andere zijde 9 huizen en aan de Steenbakkerijstraat aan de eene zijde 7 en aan de andere zijde 6 huizen. Van deze laatste werden er twee omvergehaald, terwijl de vier overige zware brandschade opliepen.

In het geheel waren dus ruim 50 huizen met bijgebouwen en bergplaatsen in de asch gelegd.

De brandweer, bijgestaan door de matrozen der op de rivier liggende schepen en door een detachement marine-matrozen, dat door den Kolonel de H. W. de Quartel, Commandant van de ter reede liggende Korvet „Hippomenes”, aan wal gezonden was, spande gedurende den geheelen nacht de uiterste krachten in om het vuur meester te worden. Daardoor gelukte het dan ook, om den brand hoofdzakelijk te beperken binnen het aangetaste complex woningen. Dat het vuur oversloeg naar de overzijde der Jodenbreestraat kon echter in verband met de toenmalige gebrekkige blusmiddelen niet voorkomen worden, vooral niet, daar de ramp plaats had in den grooten drogen tijd en de met singels bedekte houten huizen dus gemakkelijk vlam vatten. Het overslaan van het vuur naar de Maagdenstraat werd voorkomen door het tijdig omverhalen van reeds brandende gebouwen en door het vormen van een z.g. brandpad, een ruimte, van waar alle brandbare stoffen zorgvuldig verwijderd waren.

Omtrent de oorzaken van het ontstaan van den brand verkeerde men aanvankelijk in het onzekere. Eerst werd deze aan een ongelukkig toeval toegeschreven. Toen echter in de volgende dagen onder verdachte omstandigheden op verschillende andere plaatsen in de stad, o.a. in de Heerenstraat en de Keizerstraat, in de Watermolenstraat, kort daarna ook op een paar plantages en ten slotte ook op de Joden-savane branden uitbraken, begon men aan opzet te denken. Daarbij kwam, dat weder verschillende

diefstallen vooral in de buitenbuurten gepleegd werden.

Zoo werd o.a. ingebroken bij den Inspecteur van de Bruggen, Straten enz. M. D. Teenstra, die destijds in een huis, genaamd „Nabij en Buiten” woonde, op den hoek van de Burenstraat en de Hofstraat dus niet zoo ver van het Picornobosch verwijderd.

Dit alles deed het vermoeden opkomen dat er verband bestond tusschen deze achtereenvolgende branden en diefstallen. Dit had ten gevolge, dat op 16 Oct. 1832 een „Notificatie” van den Gouverneur-Generaal verscheen, waarbij een premie van f 2000.— benevens de vrijheid werd uitgelooft aan iederen slaaf, die aanwijzingen kon geven, waardoor de schuldige gevat zou kunnen worden. Mochten deze aanwijzingen gegeven worden door een medeplichtige aan den laatsten brand, dan werd hem straffeloosheid en het uitzicht op een premie toegezegd. De naam van den aanbrenger zou desgewenscht geheim gehouden worden. Deze toezeggingen hadden echter niet het gewenschte resultaat; de diefstallen bleven nog tot begin October aanhouden. Toen ontdekte op den 4den door een toeval Teenstra de schuilplaats der wegloopers bij welke gelegenheid een hunner, een zekere Frederik, gevangen genomen werd. Dit had weldra de aanhouding der overigen ten gevolge. Op den 13den der maand werd de hoofddader Codjo opgevangen. Tom, de oudste weglooper, was reeds van te voren door Aucaner-boschnegers, die tijdelijk in de stad in een huis aan de Zwartenhovenbrugstraat verblijf hielden, aan de justitie overgeleverd en had in het binnenfort wegens weglooperij een afstraffing met tamarinderoeden ondergaan.

Het onderzoek naar de mate van schuld der aangehoudenen duurde tot het einde van het jaar. Intusschen gelukte het Codjo in den nacht van 11 op 12 December uit de gevangenis in het fort Zeelandia te ontsnappen. Hij werd echter in den avond van den laatsten dag aan den Waterkant, zoekende naar een corjaal, opgemerkt en daarna in de Oranjestraat na heftig verzet aangehouden. Op 27 December 1832 formuleerde de Procureur-Generaal Mr. Ph. de Kanter zijn eisch, inhoudende de doodstraf voor Codjo, den hoofdschuldige en meer of minder zware geeseling voor de medeplichtigen, bij eenigen verzwaard door levenslangen of tijdelijken dwangarbeid en verbanning uit Paramaribo.

Op 19 Januari van het volgende jaar deed het Hof uitspraak. De door den Procureur-Generaal geëischte straffen werden op onmenschelijke wijze verzwaard. De uitspraak van het Hof luidde aldus: De drie hoofdschuldigen Codjo, Mentor en Present werden veroordeeld tegenover de plaats, waar zij het eerst brand gesticht

hadden, levend te worden verbrand. Twee medeplichtigen Tom en Winst werden veroordeeld op het Galgenveld te worden opgehangen, waarna hunne hoofden zouden worden afgehouden en op palen tentoongesteld.

De anderen, waaronder er waren, die zich alleen aan heling hadden schuldig gemaakt werden tot geeseling op het Galgenveld, dwangarbeid en verbanning uit Paramaribo veroordeeld. Onder deze medeplichtigen was o.a. een slavin, Betsy, van ongeveer 30-jarigen leeftijd.

Dit onmenselijke vonnis, dat door den Gouverneur-Generaal werd „geaprobeerd” werd op Zaterdag 26 Januari 1833 op de voorgeschreven wijze in tegenwoordigheid van den Procureur-Generaal en de leden van het Hof ten uitvoer gelegd. Gelukkig duurde de marteling voor de tot den vuurdood veroordeelden slechts zeer kort en na enkele seconden hadden zij blijkbaar reeds den geest gegeven.

Behalve de autoriteiten was een ontzaglijke menschenmenigte op de beide strafplaatsen aanwezig en merkwaardig was het, volgens ooggetuigen, op te merken, dat geen enkel blijk van medelijden met de op zoo gruwelijke wijze ter dood gebrachten, was op te merken. Algemeen achtte men blijkbaar, van hoog tot laag, de strafoefening een rechtvaardige vergelding voor de begane misdrijven. De eenige, die mededoogen met de veroordeelden toonde was pastoor J. Grooff, de latere Apostolische Vicaris, die hen in hunne laatste oogenblikken bijstond en de executie bijwoonde.

De ervaringen omtrent het groote gevaar voor uitbreiding, in geval van brand, die men nu zoo betrekkelijk kort achter elkaar had opgedaan, deden de noodzakelijkheid inzien van herziening en uitbreiding van vroegere bepalingen omtrent het brandwezen. Het destijds bestaande gemeentebestuur maakte bij Publicatie van 27 September 1832 eenige bepalingen bekend, waarbij eigenaars van afgebrande huizen zich bij het herbouwen daarvan hadden te houden.

Vooreerst mochten nieuwe huizen en andere gebouwen niet meer met singels gedekt worden, maar werd voorgeschreven, hiertoe pannen, leien of ander onbrandbaar materiaal te gebruiken. Bij reeds bestaande huizen moesten deze bij vernieuwing der dakbedekking gebruikt worden. Van deze bepalingen waren uitgezonderd gebouwen staande in de z.g. voorstad Zeelandia, het tegenwoordige Combé, en die, welke aan de overzijde van de Steenbakkerstraat stonden, echter met uitzondering van de Saramaccastraat, waarvoor de gegeven bepalingen wel golden. Daar de, in

de kolonie aanwezige voorraad bouwmaterialen vermoedelijk niet voldoende zou blijken te zijn, werd vergund, voorloopig nog singels te gebruiken, die echter binnen een jaar door pannen of leien moesten vervangen worden. Binnen elf jaar moesten alle huizen, met uitzondering van die in de bovengenoemde buitenbuurten, van onbrandbare dakbedekking voorzien zijn, terwijl het herbouwen van afgebrande huizen werd aangemoedigd door toezegging van vrijdom van belastingen gedurende zes jaar en van 25 jaar, indien deze geheel van steen en klei werden opgebouwd. Verder werd bij Publicatie van 29 Oct. 1832 door het Gemeentebestuur bepaald, dat enkele huizen niet mochten herbouwd worden, ten einde een open plein te verkrijgen. Dit betrof vijf ervan, ten gevolge van welke bepaling het tegenwoordige plein bij de ijsfabriek ontstond.

Voor al de Luthersche gemeente maakte spoed met het herbouwen van de afgebrande kerk. Zooals boven vermeld werd, was reeds een nieuw orgel besteld, dat enkele maanden na den brand aankwam. Het werd 13 Mei 1834 voor het eerst bespeeld, terwijl het nieuwe kerkgebouw, dat thans nog aanwezig is, op 6 Juli van dat jaar werd ingewijd. Aan het herbouwen van de Hervormde kerk in den Ouden Oranjetuin, het tegenwoordige Kerkplein, was men inmiddels eveneens begonnen; daarvoor was op 5 Febr. 1833 de eerste steen door den Gouverneur-Generaal gelegd.

Uit den aard der zaak heeft de zorg voor voldoende beveiliging tegen brandgevaar vooral in een stad van hoofdzakelijk houten huizen steeds groote waakzaamheid noodzakelijk gemaakt. Sedert den laatsten grooten brand van 1832 zijn dan ook verschillende regelingen gemaakt met betrekking tot de brandweer. De laatste regeling is die, welke in werking getreden is op 15 Januari 1919. Hierin wordt het bevel over alles, wat de brandweer betreft gelegd in handen van den Opperbrandmeester, die bijgestaan wordt door een adjunct, een technisch adviseur, een brandspuitmaker, hoofd van de werkplaats en het pompstation en een machinist. Opperbrandmeester is in de laatste jaren gewoonlijk de Commandant der troepen. Dezelfde brandweerverord. schrijft verder de formatie van de brandweer voor, die gedeeltelijk uit daartoe aangewezen militairen en schutterplichtigen, gedeeltelijk uit vrijwilligers bestaat. Onder deze laatsten dient vermeld te worden het brandweercorps der firma C. Kersten & Co., dat bij verschillende gelegenheden nuttige diensten verricht heeft.

Het is wel eigenaardig, ten slotte op te merken, hoezeer in verschillende opzichten de inzichten zich in den loop van een eeuw

gewijzigd hebben. In het Gouvernementsblad van 1840 No. 30, waarbij vroegere voorschriften omtrent brandweer werden ingetrokken vindt men de bepaling, dat tijdens een brand aan slaven dram of rum, of indien deze niet voorradig was, jenever moest uitgereikt worden. Daarentegen werd bij de Verord. van 26 Maart 1918 (G.B. No. 74) in art. 12 het schenken van sterken drank, wijn of bier verboden en overtreding dezer bepaling strafbaar gesteld met hechtenis van ten hoogste 1 maand of boete van hoogstens f 100.—.